

**DREPT – suport de curs
(pentru specializarea IM/TI)**

Se va folosi doar împreună cu notițele de curs și în contextul cursului „Drept”

Lector dr. Caius Luminosu

Bibliografie:

1. Gheorghe MIHAI „Teoria dreptului”, Ed. C.H. Beck, București, 2008;
2. Nicolae POPA, „Teoria generală a dreptului”, Ed. C.H. Beck, București, 2008
3. Cătălin SĂRARU, „Elemente de Teoria generală a dreptului pentru învățământul economic”, Ed. C.H. Beck, București, 2010

Cursul I

*achis comunitar – se referă la dreptul Uniunii Europene

România – stat de drept (atât cetățenii cât și instituțiile respectă legea)

De ce există statele?

- Ordine publică, organizare, siguranță
- Îndeplinirea necesităților publice:
  - viață economică favorabilă
  - sănătate publică
  - educație
  - apărare
  - ordine publică

Cum este constituit statul român?

-pe principii democratice (puterea poporului)

- democrație reprezentativă
- separarea puterilor în stat (pentru evitarea monopolului)

-legea fundamentală: constituția

*checks and balances – echilibrul puterilor în stat

(SCHEMA IMPARTIREA PUTERILOR)

Legile

Parlament: emitere

Președințe: promulgare (aprobare)/refuzare (o singură dată)

***Curtea Constituțională** – formată din 9 judecători (3/3/3, aleși de președinte, camera Deputaților și Senat), cu mandate decalate

***Guvernul** – format din Ministere (conduse de miniștri) și Prim-ministru

***majoritate simplă**: 50+1% din cei prezenți

***majoritate calificată**: 50+1% din total

***majoritate absolută**: 2/3

***unanimitate**: 100%

Termeni: **demnitar, indemnizație, diurnă**

Norma juridică

= o normă socială, adică o regulă de conduită în societate, care este consacrată de sistemul de drept și pentru a cărei încălcare se va aplica întotdeauna o sancțiune stabilită de acest sistem.

Norma socială

= totalitatea regulilor unei societăți (morale, religioase, juridice)

***social** > societate (grup de oameni care conviețuiesc în același spațiu)

***calomnie** – acuzații neadevărate

Ramura de drept

Normele juridice care reglementează relații sociale dintr-un anumit domeniu al vieții sociale formează un ansamblu constituit în baza unor principii comune, denumit ramură de drept.

Sistemul de drept:

-drept public (dreptul penal, dreptul administrativ)

-dreptul privat (dreptul civil, dreptul familiei, dreptul muncii – mixt, dreptul mediului,

dreptul energiei, dreptul fiscal)

Ramura dreptului public

= normele juridice care privesc statul și instituțiile sale pe de o parte și persoanele private de cealaltă parte. În aceste raporturi, statul și instituțiile sale exercită întotdeauna prerogative de autoritate publică.

Ramura dreptului privat

= normele care se referă la relațiile sociale dintre subiectele de drept privat – persoane fizice și persoane juridice. Raportul dintre stat/o instituție sau un organ al statului și o persoană privată/stat sau o instituție sau un organ al statului.

*dreptul administrativ – funcționarea și organizarea funcționării statului

Sistem de drept => Ramură de drept => Instituție juridică => Normă juridică

***instituția juridică**

=grup sau mulțime de norme juridice, organic legate între ele, care aparține unei ramuri de drept și reglementează un grup de relații sociale apropiate (ex: căsătoria, contractul)

Structura internă a normei juridice

1. Ipoteză
2. Dispoziție
3. Sancțiune

***Ipoteza**

=descrie împrejurările și condițiile în care intră în acțiune dispoziția și sancțiunea normei juridice; se poate cuprinde și definirea unor calități ale unei persoane – subiect de drept – destinatarul dreptului

***Dispoziția**

= esența ei, conținutul propriu-zis al normei, prin ea arătându-se conduita pe care subiectele de drept trebuie să o urmeze și, deci, drepturile și obligațiile persoanei cuprinse în ipoteză

***Sancțiunea**

= urmările nefavorabile care survin în cazul încălcării dispoziției în condițiile ipotezei date

În funcție de tipul dispoziției o normă juridică poate:

1. Să impună o anumită conduită
2. Să impună o abținere de la o anumită conduită
3. Să prevadă o anumită permisiune (posibilități de opțiune)

Cursul 2

Sanctiunea

Servește la:

1. Îndreptarea persoanei care a încălcat norme juridice
2. Îndepărtarea unui potențial pericol pentru ceilalți membri ai societății
3. Servește drept exemplu pentru toți membrii societății (rol de prevenție)
4. Restabilirea ordinii de drept existente înaintea încălcării normei juridice

Termeni:

*ordinea de drept

*suspendarea executării pedepsei

*prezumția de nevinovăție – o persoană se consideră că nu a săvârșit nicio încălcare a legii până la momentul în care există o hotărâre definitivă și irevocabilă de condamnare în privința acelei persoane

*urmărire penală – cercetare, căutare dovezi (poliție, procurori, anchetatori, criminaliști)

Participanți la un proces: judecătorul, acuzatorul (acuzarea – procurorii), acuzatul (apărarea)

Acțiunea normei juridice

Orice normă juridică acționează simultan pe 3 coordonate distincte:

- Timp
- Spațiu
- În privința persoanei

1. Durată limitată în timp

-momentul „nașterii” normei juridice – momentul intrării ei în vigoare

-după momentul intrării ei în vigoare, norma juridică intră în acțiune și produce efecte juridice până la momentul ieșirii ei din vigoare

-ieșirea din vigoare se poate produce prin mai multe modalități:

***Abrogare**

= normă juridică care nu mai este actuală este înlocuită sau desființată printr-o normă juridică nouă

***Ajungerea la termen**

= se împlinește termenul pentru care o normă juridică trebuia și putea să producă efecte

***Căderea în desuetudine**

= când o normă este învechită

2. Acțiunea în spațiu

-norma juridică a unui stat se aplică doar pe teritoriul său

-niciun stat din lume nu permite aplicarea directă a legislației create de alt stat pe teritoriul său

***teritoriul unui stat**

= suprafața terestră aflată în interiorul granițelor sale, precum și coloana de aer și subsolul aferente la care se adaugă dacă este cazul 12 mile marine din marea învecinată.

-legea unui stat se aplică și pe navele și aeronavele acestui stat

-o altă excepție: normele juridice ale unui stat se aplică și pe teritoriul reprezentanțelor diplomatice (ambasade)

***reprezentanțe diplomatice**

= misiuni trimise de un stat pe teritoriul altui stat în vederea apărării intereselor economice și cetățenești ale sale și ale cetățenilor săi (se aplică doar legea statului care l-a trimis, fiind în același timp inviolabile în privința legislației și agenților statului în care se află)

3. Acțiunea în privința persoanelor

-legea cunoaște o diferențiere în funcție de cetățenia acestora. Majoritatea statelor aplică norme juridice diferite străinilor și persoanelor lipsite de cetățenie (apatrizi)

Regula prevede că legislația unui stat se aplică tuturor persoanelor aflate pe teritoriul său indiferent de cetățenie. Cetățenilor le sunt recunoscute aceleași drepturi, cu excepția drepturilor politice.

Cursul 3

***imunitate politică/diplomatică**

*codul fiscal = legea care stabilește toate taxele și impozitele (cea mai des modificată lege)

Izvoarele dreptului

***izvoare de drept**

= toate actele, de regulă în formă scrisă, care împreună conțin totalitatea normelor juridice în vigoare dintr-un anumit stat, care sunt emise de către autoritățile publice competente din acel stat.

În România, în ordinea importanței:

- Constituția: legea fundamentală care stă la baza funcționării întregului stat român. Toate celelalte izvoare de drept din România trebuie să fie conforme cu Constituția

***lege neconstituțională/dispoziție neconstituțională dintr-o lege**

*instrucție penală = urmărire penală, incriminare într-un proces penal, executarea unei pedepse

- Legile: acte prin care se normează comportamentul indivizilor într-un stat și care în România sunt emise de către Parlament

*legi organice (cele mai importante): reglementează activitatea unor organe ale statului sau întregi domenii ale vieții sociale (Legea privind activitatea Guvernului, codul civil/rutier/penal, legea învățământului)

*legi ordinare: reglementează relații sociale de mai mică importanță (legea privind drepturile de autor)

*inițiativă legislativă = inițiativa de a produce un proiect de lege (Guvern, senatori, deputați, cetățeni)

-100.000 semnături pentru modificarea unei legi (din cel puțin 50% dintre județele țării)

-300.000 semnături pentru modificarea Constituției

- legea organică necesită o anumită majoritate
- prezență la vot pentru votare lege = QUORUM (cel puțin 50% din total)

Inițiativă Legislativă = Parlament (Camera Deputaților + Senat) = lege = Președinte = (da) Monitorul Oficial (intrare în vigoare)

-Guvernul poate crea legi:

OUG = ordonanță de urgență (modificare legi organice) OG = ordonanță de Guvern (modificare legi ordinare)

*instabilitate legislativă = modificare repetată a legilor

*ordonanțele = emise de Guvern în vederea organizării executării și executării în concret a legilor; ele se emit doar în baza unei împuterniciri acordate de Parlament Guvernului și se supun spre aprobare legislativului.

*deficit de democrație (ex: legislația unei țări adoptată fără exercitarea democrației; legile emise de Guvern)

- alte acte normative ale puterii executive: acestea se află ca importanță ierarhică mai jos de legi, deoarece ele sunt emise de autorități administrative în vederea executării legilor. Toate aceste acte își au temeiul în diferite legi și nu le pot modifica pe acestea

Ex: hotărâri de Guvern, hotărâri de consiliu local/județean, decizii ale unor autorități, avize, autorizații

*Administrația publică locală VS Administrația publică centrală

*Israel, Noua Zeelandă – state care nu au o constituție scrisă

*nesiguranță a sistemului juridic

În România, ***precedentul judiciar** și ***doctrina juridică** nu sunt izvoare de drept.

*precedentul judiciar = format din ***jurisprudența instanțelor din România**

*jurisprudență = totalitatea hotărârilor judecătorești și a deciziilor luate de instanțe de orice grad

*doctrina judiciară = totalitatea părerilor bazate pe interpretarea unor cazuri și situații reale, formulate de specialiștii din domeniul juridic

*cutuma = obicei juridic

Cursul 4

Raportul juridic

= tip de raport social reglementat de norme juridice

Această relație socială este în același timp apărută de stat și caracterizată prin faptul că toate persoanele participante (denumite părți) sunt titulari de drepturi și obligații specifice.

Ex: contractul – forma cea mai răspândită de raport juridic

În funcție de ramura de drept, rapoartele juridice au mai multe denumiri: contract, urmărire penală, executarea unei pedepse.

*raport juridic între cetățean (peste 18 ani) și stat: taxe și impozite (pe venit, pe proprietate, TVA...)

*evaziune fiscală – neplata taxelor

Pentru a avea un raport juridic este necesar să fie întrunite 3 elemente:

- Să existe cel puțin două subiecte de drept CINE?
- Să existe un obiect CUM?
- Să existe un conținut CE?

*subiect de drept = persoane fizice sau juridice titulare de drepturi și obligații care participă la un raport juridic

! Doar oamenii pot participa la un raport juridic deoarece doar ei au rațiune sau discernământ, ceea ce, din punct de vedere juridic, le conferă capacitatea de a voi și de a acționa.

Există două categorii de subiecte de drept:

- Omul luat individual = persoană fizică
- Colectiv de oameni ce acționează organizat = persoană juridică

1. Persoana fizică = omul a cărui calitate de subiect de drept este condiționată de capacitatea sa juridică

Elemente de identificare:

- nume, prenume
- domiciliu (/reședința = locuință temporară, secundară)
- starea civilă (sex, statut matrimonial, mențiuni referitoare la adopție ș.a – schimbarea de sex)

*Capacitate juridică = aptitudine generală și abstractă a unei persoane de a avea și a folosi drepturi și obligații:

- capacitate de folosință (a avea pur și simplu drepturi și obligații, capacitate pe care o are orice persoană din momentul nașterii sau al concepției)
- capacitatea de exercițiu (aptitudinea unei persoane de a folosi drepturile pe care le are și de a-și asuma obligații)

Capacitatea de folosință; se termină odată cu decesul persoanei și se dobândește din momentul nașterii; se dobândește din momentul concepției dacă sunt îndeplinite două condiții: copilul să se nască viu și să fie vorba de dobândirea unor drepturi

***legătură de afinitate**

Capacitatea de exercițiu cunoaște 3 grade de destinație:

1. Regula este capacitatea de exercițiu deplină: o persoană se bucură de exercițiul tuturor drepturilor pe care le are și își poate asuma orice tip de obligații (se dobândește la 18 ani)
  2. Capacitate de exercițiu restrânsă: cea pe care o persoană o are de la 14 ani, perioadă în care o persoană își poate asuma unele obligații și exercita anumite drepturi, prin acte juridice încheiate doar cu încuviințarea legală a ocrotitorilor legali
  3. Lipsa capacității de exercițiu: persoanele incapabile juridic; ele nu pot încheia acte juridice, adică nu pot dispune de drepturile și obligațiile pe care le au (minori sub 14 ani și persoane interzise judecătorești)
2. Persoana juridică = subiect colectiv de drept; constituit de persoana fizică în vedere atingerii unui anumit scop pe care un singur individ nu ar fi capabil să-l atingă (statul român, organele și instituțiile sale, precum și persoanele juridice de

drept privat: societăți comerciale, organizații non-profit, orice alte tipuri de asocieri – sindicate, partide politice, organizații culturale)

Elemente de identificare a unui subiect de drept colectiv:

- Denumirea (cuvântul sau grupul de cuvinte stabilit cu această destinație în actul constitutiv)
- Sediul = locul fizic în care persoana juridică își desfășoară activitatea de conducere și coordonare (sedii principale/secundare; sediile secundare se referă la activități strict delimitate; sucursale, puncte de lucru, reprezentanțe, agenții)

***schimbare de destinație**

Elemente secundare de identificare:

- Firma/emblema
- Numărul de înregistrare în Registrul Comerțului
- Codul fiscal
- Mențiuni referitoare la capital social, persoane din conducere și proprietari (asociați)

Conținutul raportului juridic: totalitatea drepturilor și obligațiilor care revin subiectelor care participă la raport; drepturi și obligații consacrate de norma juridică

*contract sinalagmatic = fiecărui drept al uneia dintre părți corespunde o obligație a celeilalte părți

*prescripție extinctivă = majoritatea drepturilor și obligațiilor corespunzătoare prevăzute în diferite acte juridice aflate în conținutul unor rapoarte juridice „dispar” după scurgerea unui anumit termen

*prescripție achizitivă (uzucapiune) = achiziționarea unui drept după un anumit termen

*dreptul subiectiv = dreptul unei persoane, posibilitatea acesteia ca într-un raport juridic să dispună în mod liber de acel drept, să solicite o atitudine de respect și conformare față de dreptul său celeilalte părți și să solicite apărarea dreptului său prin intermediul statului în cazul încălcării acesteia

*obligațiaj = impune unei persoane să aibă o conduită corespunzătoare dreptului subiectiv iar în caz de nerespectare îndatorirea poate fi impusă prin forța de constrângere a statului

*obiectul raportului juridic = acțiunile sau inacțiunile la care sunt îndreptățite sau obligate părțile

Cursul 5

Cetățenia

= legătura juridică constituită dintr-un ansamblu de norme juridice dintre un stat și o persoană fizică. Prin aceste norme juridice se reglementează modul de dobândire și de pierdere a cetățeniei, precum și drepturile și îndatoririle fundamentale rezultate din această legătură.

*dubla cetățenie (sau mai multe cetățenii, în funcție de legea statului respectiv)

Cetățenia română se dobândește prin:

- Naștere
  - Adopție
  - Cerere
1. Este cetățean român copilul la care cel puțin un părinte este cetățean român, indiferent de locul nașterii
  2. Copilul adoptat de cetățeni români dobândește de regulă cetățenia română, deoarece adopția stabilește o legătură de rudenie civilă
  3. Posibilă pentru cetățenii străini și apatrizi care au împlinit vârsta majoratului (conform legii din România)

Condiții cumulative:

- La momentul depunerii cererii, persoana interesată trebuie să fi domiciliat pe teritoriul României cel puțin 7 ani, respectiv 5 ani dacă este căsătorit cu un cetățean român
- Persoana dovedește prin comportamentul său atașament față de poporul și statul român
- Persoana are asigurate mijloace legale de existență
- Persoana este cunoscută pentru o bună comportare și nu a fost condamnată pentru o infracțiune care o face nedemnă de calitatea de cetățean român
- Cunoaște limba română în suficientă măsură pentru a se integra în viața socială
- Cunoaște prevederile Constituției României

Pierderea cetățeniei române (prin retragere cu titlu de sancțiune sau prin renunțare)

1. Retragerea cu titlu de sancțiune, sancțiune care poate fi aplicată doar celor care au dobândit cetățenia română ulterior nașterii. Aceasta se aplică celor care au săvârșit una dintre următoarele fapte:
  - Au obținut cetățenia prin mijloace frauduloase
  - Au comis în străinătate fapte care au lezat grav interesele statului român
  - S-au înrolat în forțele armate ale unui stat cu care România este în război

2. Renunțarea. Se face la cerere doar de către majori și numai cu îndeplinirea cumulativă a 3 condiții:
  - Persoana nu este învinuită sau inculpată într-o cauză penală, respectiv nu are de executat o pedeapsă penală
  - Persoana nu este urmărită pentru debite de către persoane fizice sau juridice din România
  - Persoana a dobândit sau a solicitat și are garanții ferme că va primi cetățenia altui stat

Cursul 6

Răspunderea juridică

- Se bazează pe responsabilitatea umană

Responsabilitatea – posibilitatea omului ca, bazat pe rațiune, să se poată rupe de instinctele sale și să le controleze. Se manifestă în context social, depinzând astfel de valorile și de regulile societății. Pe baza responsabilității care este condiționată de discernământ se formează răspunderea. Persoana dă seama în fața întregii societăți pentru adoptarea unei anumite conduite. Dacă această conduită asumată în mod liber încalcă normele societății, atunci persoana poate fi sancționată conform normelor juridice.

*Responsabilitatea juridică = obligația care revine unui subiect de drept de a suporta consecințele faptei sale ilicite prevăzută de lege, prin care a adus atingere unui drept subiectiv. Aceasta este de 3 tipuri, în funcție de scopul urmărit de angajarea ei:

- reparatorie: anularea consecințelor prejudiciante pentru patrimoniul subiectului de drept păgubit prin obligarea făptuitorului la acțiunea de a da sau de a face ceva în beneficiul păgubitului (daune, muncă în folosul comunității)
- patrimonială: plata unei sume de bani, dar nu cu titlu de reparație (amenzi)
- represivă: obligația făptuitorului de a suporta limitări ale drepturilor sale prin măsuri de natură penală (închisoarea)

În funcție de ramura de drept, răspunderea juridică îmbracă forme specifice, vorbindu-se astfel în dreptul civil despre răspundere civilă delictuală, în dreptul penal despre răspundere penală, în dreptul muncii despre răspundere disciplinară, în dreptul administrativ despre răspundere contravențională.

Principiile răspunderii juridice

5 principii:

1. Principiu răspunderii pentru fapta săvârșită cu vinovăție: un subiect de drept răspunde juridic doar pentru acele fapte care implică vinovăția făptuitorului. Acest element se referă la atitudinea interioară și conștiința încălcării unei norme

juridice, precum și la libertatea de alegere a conduitei în momentul săvârșirii faptei.

În dreptul român funcționează prezumția de nevinovăție, adică vinovăția trebuie dovedită de persoana prejudiciată sau de către organele abilitate de stat.

2. Principiul răspunderii personale – o persoană răspunde juridic doar pentru propriile fapte (excepție: răspunderea părinților/tutorilor pentru faptele copiilor lor minori)
3. Principiul aplicării unei singure sancțiuni pentru o singură faptă ilicită – o faptă se poate sancționa o singură dată în aceeași ramură de drept
4. Principiu proporționalității – sancțiunea trebuie să fie proporțională cu gravitatea faptei. Acest lucru garantează ordinea de drept.
5. Principiul promptitudinii tragerii la răspundere – după săvârșirea unei fapte este în interesul întregii societăți, în vederea ocrotirii interesului individual și general, tragerea la răspundere cât mai rapidă a făptuitorului

***termen de prescripție**

Cursul 7

Condițiile răspunderii juridice

Pentru angajarea răspunderii juridice trebuie îndeplinite cumulativ 4 condiții (elemente):

1. Să existe fapta ilicită – fapta să fie prevăzută ca atare de o normă juridică. În funcție de ramura de drept, fapta ilicită poartă o denumire specifică:
  - Drept civil – delict
  - Drept penal – infracțiune
  - Drept administrativ - contravenție
  - Dreptul muncii – abatere disciplinară
2. Să existe vinovăția făptuitorului

*vinovăție = atitudine interioară a unei persoane cu privire la conduita sa prin care se realizează o faptă ilicită; 2 forme: intenția – făptuitorul își reprezintă rezultatul faptei sale și acceptă și chiar urmărește îndeplinirea acesteia; culpa – făptuitorul nu prevede rezultatul acțiunii sale, dar nu acceptă producerea sa, fie nu prevede deloc acest rezultat

3. Să existe un rezultat socialmente dăunător
4. Să existe raport causal între faptă și rezultatul socialmente dăunător